

А. В. Вихруц

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

Кожна наука виконує три основні функції: опис, пояснення, передбачення. Головним завданням залишається встановлення закономірностей. Не випадково упродовж останніх років наша наукова школа працювала над темою «Закономірності розвитку освітніх систем», а як нова тема на наступні п'ять років вибрана тема, яка домінуватиме в ХХІ столітті, – «Закономірності розвитку особистості».

Важливим завданням методології історії педагогіки є пошук перспективних напрямків монографічних досліджень. Узагальнення досвіду українських і польських дослідників дозволяє назвати декілька напрямків, правомірність яких підтвердить, або заперечить час.

Хаос у системі педагогічних понять зумовить появу монографій в яких з допомогою контент-аналізу, порівняльних таблиць, на основі етнопедагогіки праць вітчизняних і зарубіжних вчених, з урахуванням вимог логіки буде проаналізовано історичну сутність понять: людина, індивід, особистість, виховання, освіта, педагогіка, розвиток.

Значна кількість монографій, в яких аналізуватимуться історичні особливості розвитку окремих типів навчальних закладів, дозволить піднятися на вищий рівень узагальнення, досліджуючи функціонування освітніх систем.

Перспективним, на нашу думку, залишається один з напрямів філософії освіти, який передбачає «повернення» в педагогіку філософів. Без Сократа, Епіктета, Сенеки, стоїків, епікурейців, йогів, мислителів Китаю, Декарта, Гегеля та десятків інших мислителів історія педагогіки не досягне рівня закономірностей.

Чекає нових монографічних досліджень педагогіка релігії. Захист перших докторських дисертацій лише підкреслює необхідність подальших наукових пошуків.

Історичні особливості педагогічної персонології (від пренатальної педагогіки до педагогіки старості, смерті, жалоби) ще чекають своїх авторів.

Праксеологія, розумове виховання, педагогіка творчості домінуватимуть в історії педагогіки ХХІ століття.

На часі також поява посібників нового покоління з історії педагогіки в яких, з урахуванням принципів антикритицизму і новаторства, буде узагальнено педагогічні закономірності цивілізації.

М. В. Головка

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. ЯК ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНОВЛЕННЯ ДИДАКТИКИ ШКІЛЬНОЇ ФІЗИКИ В УКРАЇНІ

Становлення теорії та методики навчання фізики як галузі педагогічної науки в Україні позиціонується із науково-технічними та соціокультурними змінами наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст., які загострили увагу суспільства до стану шкільної фізичної освіти. Традиційна система навчання фізики в середній шко-

лі не відповідала суспільним запитам. Це був історичний період, для якого були характерними, з одного боку, бурхливий розвиток фізичної науки, а з іншого, як зауважував професор О. Д. Хвольсон, відсутність методики фізики як науки, яка давала б відповіді на питання, як навчати учнів основ фізики.

Розвиток методики фізики значною мірою залежав від того, наскільки вдалося б об'єднати зусилля окремих учених, які займалися проблемами формування та реалізації курсу фізики середньої школи, створити атмосферу конструктивного діалогу та популяризувати і апробувати результати методичних досліджень.

Визначальну роль у цьому контексті відігравали періодичні науково-методичні видання, найбільш потужним з яких упродовж багатьох років був журнал «Вісник дослідної фізики та елементарної математики», який був заснований у Києві в 1886 році Е. К. Шпачинським (1848 – 1912).

Журнал став першим спеціалізованим виданням, в якому висвітлювалися як актуальні питання розвитку та досягнень фізичної й математичної науки, так і проблеми їх викладання в середній школі. Дописувачами журналу в різні роки були видатні фізики М. П. Авенаріус, Г. Г. Де-Метц, Й. Й. Косоногов, М. Папалексі, М. Пильчиков, М. М. Умов, О. Хвольсон, Ф. М. Шведов, М. Шиллер; методисти П. Зілов, О. Кисильов, О. Корольков, К. Лебединцев, В. Лермантов, М. Любимов.

Упродовж 32-річного функціонування журналу на його сторінках побачили світ дидактичні ідеї фундаторів вітчизняної методики фізики. Саме у «Віснику» було вперше надруковано «Вступ до методики фізики» професора Ф. М. Шведова. На сторінках журналу проводилося жваве обговорення актуальних проблем шкільної фізичної освіти, напрями її реформування, друкувалися рецензії на шкільні підручники, методика вивчення окремих розділів і тем курсу фізики середньої школи, організації шкільного фізичного експерименту. Започатковано наукову дискусію, до якої залучалися провідні фахівці в галузі університетської та шкільної фізичної освіти. Завдяки журналу актуалізувалися проблеми реформування шкільного курсу фізики та напрями розвитку методики його вивчення в середній школі. З огляду на це, «Вісник дослідної фізики та елементарної математики» є важливою складовою джерельної бази історико-педагогічних досліджень проблеми становлення і розвитку дидактики фізики в Україні.

В. Е. Гончаревський

СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ІСТОРИЧНА ОСВІТА В ОЦІНЦІ ПРОВІДНИХ УКРАЇНЬСЬКИХ ІСТОРИКІВ

Наслідком процесу геополітичного визначення України стала нагальна потреба оновлення вітчизняної історичної освіти. Провідні українські історики, серед яких Н. М. Яковенко, В. Ф. Верстюк, С. А. Леп'явко, В. Л. Маслійчук, А. В. Портнов та ін., долучилися до обговорення подальших шляхів реформування історичної освіти в Україні. Серед основних завдань вказується, насамперед, на необхідність усунення в шкільному курсі історії радянської традиції формаційно-класового підходу